

Díváme-li se takto na politické strany, pak všechny ony nepochopitelné zjevy Weyrem uváděné jsou nám srozumitelnější. Právě proto, že při správě obce naprosto nezáleží na světovém názoru, vyjádřeném v programu té či oné strany, mohou se sdružovati strany s programy zcela protichůdnými a právě proto volič může chtít, aby ve správě komuny seděli nejlepší lidé různých stran. Právě proto mohou tytéž strany kandidovati stejně do kuratoria divadla, do zastupitelstva obce i do parlamentu, poněvadž myslí-li tak málo voličů na jejich program při volbách parlamentních, nemyslí při těch ostatních na něj nikdo. Tam totiž působí daleko více všechny ony ostatní motivační prostředky stran. A také oni přeběhlíci — ač je nechceme obhajovati — dopouštějí se jen činu vojáka, který opustil svůj pluk, aby šel po případě bojovat pod prapor jiného kondottiera, ale ne činu člověka, který zradil ideu či svůj mravní názor.

Není to mravní a politický indiferentismus, nýbrž konstatování odporovaného fakta, chápeme-li politickou stranu ne jako program, nýbrž jako sociální útvar, který se vytvořil mezi občanem a státem. Myslím, že tento názor na politické strany pod tlakem přesvědčivé skutečnosti časem pronikne a nebojím se, že bude mít za následek ještě větší snížení veřejné morálky. Naopak zdá se, že pak bude jasno, že ve stranách s nejrůznějšími programy možno dělati práci stejně dobrou i stejně špatnou.

Jiná je otázka, zda se nedoporučuje tento nový sociální útvar více nebo méně upravit a organisovati právně. A jiná je též otázka, má-li pravdu autor zmíněného článku, když vytýká rozkladnost národní povahy československé a optimánský režim členů parlamentu. stran a poměrného zastoupení. Z. Neubauer.

LITERATURA.

Msgr. Dr. Mořic Pícha, metropolitní kanovník v Praze: Přeshlo-li rakouské právo jmenovací na vládu republiky československé. — Praha 1925. Zvláštní otisk z Časopisu katolického duchovenstva. — Kniha tato posuzující rozhodnutí nejvyššího správního soudu ze dne 10. ledna 1923, č. 315/23, jímž bylo schváleno stanovisko ministerstva školství a národní osvěty, resp. vlády československé, že jmenovací právo rakouského císaře přeshlo podle posledního odstavce § 69. ústavní listiny na vládu československou, staví se proti tomuto názoru. Vyřešení otázky, kterou autor pokládá za zásadní postulu katolické církve, se stále odkládá, a dlužno přiznati, že výtka autorova do nedůslednosti postupu československé vlády jest oprávněná. Neboť vláda hájí sice své právo obsazovati duchovenstvo na beneficia nižší, neuplatňuje však svého práva co se týče beneficií vyšších. Sporu také se vláda československá vyhýbá tím způsobem, že jmenuje ze své moci vždy tu osobu, kterou církevní úřady buď samy již jmenovaly, nebo kterou jmenuvati chtí. Otázka jest také značnou měrou otázkou politickou, a proto vláda asi nechce ji rozřešiti jednou definitivně. Autor zmíněné knihy zabíhá také často ve své snaze cbbájití ultramontánní stanovisko papežovo na pole politické, a argumenty právní ponechává stranou. Kniha jest však velice poučná, dávajíc nahlédnutí přehledným způsobem na stanovisko papežské ve jmenování církevních hodnostářů katolických. Stanovisko toto jest konečně známo: papež, třebaž že by z důvodů oportunních vzdával se výlučné ingerence na jmenování duchovenstva nižšího, trvá důsledně na svém nároku na jmenování hodnostářů vyšších, kteří nižšímu duchovenstvu jsou nadřízeni přímo nebo nepřímo: to jest biskupů a dignit kapitulních. Jmenování jich považuje se za *ius divinum*, a důsledek toho pak jest, že církev neustoupí za žádnou cenu, ba za žádných podmínek, a že jest odhodlána vésti boj do krajnosti. Autor se svého stanoviska vy-

kládá vývoj tohoto názoru, a staví se proti názorům právníků hájících suverenitu státní. Vůbec zákonů státních uznává církev pouze potud, pokud je pokládá za slučitelnou se svým stanoviskem. Zajímavý jest názor autorův na zákon ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z. o úpravě poměru církve katolické. Církev tento zákon prý nikdy neuznala. »Příkoří a bezprávi spáchané na ní proti právu božskému a přirozenému nemůže prý býti nikdy promlčeno, a proto ani zákon nemůže se jí státi normou uznávanou. Nedala-li církev dojíti k roztržce se státem (rozuměj rakouským r. 1874) učinila tak z důležitých důvodů, rozhodnuvši se zákon trpěti.« Byla k tomu vedena jednak v důsledku ujistění a záruk, kterých se jí dostalo od státu i od císaře, jednak v důsledku toho, že zákon spočíval vlastně na konkordátě z roku 1855, jenž církev za zrušení nepokládala. »Pro církev odpadá dnes i dále uvedený důvod tolerance, protože (rozuměj československé r. 1925), nejen že nejsou dány ony předpoklady a záruky tolerance, jaké dal církvi stát rakouský, nýbrž naopak na jejich místo nastoupila prý nevlídnost, ano zjevné nepřátelství ke katolické církvi. Proto také církev nemá a nemůže míti důvodu k jeho toleranci jako za Rakouska.«

Tento názor jest nebezpečný nejen co se týče zákona starého více než 50 let. Měl-li by občan nebo skupina občanů, jakkoli mocná, posuzovati z tohoto hlediska zákony státní, pak by nastal nutně rozvrat státního pořádku: neboť řekne-li si někdo: já zákon státní rádně a platně usnesený, vyhlášený a vešlý v moc práva uznávám jen proto, že mi byly dány záruky, že bude mírně praktikovati, pak jednak nemůže platiti právo, nýbrž moc, jednak nastane pak rozdělení mezi občany. Demokracie vyžaduje nutně podrobení se menšiny většině, neboť předpokládá, že většina jest rozumnější než menšina. Menšina musí respektovati norem daných většinou, má však práva, domáhati se demokratickými prostředky změny normy, kterou pokládá za nesprávnou nebo nespravedlivou. Církvi nutně musí zůstati autonomie ve věcech víry, avšak vládu světskou musí ponechati orgánům jiným: »Království mé není z tohoto světa« a »Dávejte, co jest božího, Bohu, a císařovo císaři,« pravil velký zakladatel křesťanství. — Kniha Msgr. Dr. Mořice Píchy hájí ovšem důsledně dnešního stanoviska papežského, a v argumentaci jest si postup jeho možno vzíti za vzor. Jeho historické výklady jsou sice zajímavé a poučné, avšak jak již v nálezu nejvyššího správního soudu bylo podotčeno, pro řešení konkrétní otázky nemají významu, ježto tu nutno posuzovati věc se stanoviska právního řádu, jenž platil v době vzniku československé republiky.

Kniha jest mimo to také dokladem, jak těžko bude se jednati s Římem o úpravu poměrů, když tento prohlásí za právo božské věc, na níž stát musí trvati, neboť pro státní moc bude těžko dáti rozhodující ingerenci do rukou moci, která mu nedůvěřuje, a s jeho zákonodárstvím souhlasí jen potud, pokud chce. Stanoviska jsou velice vzdálena a tak nezbude nic jiného, než věc ponechati nerozřešenu a praktikovati ji podle mocenských poměrů té které doby. dnk.

Trestný poriadok. Upravili JUDr. Josef Balcar a JUDr. Josef Nožička. Komentovaných zákonů československé republiky, vydávaných Kompasem svazek XVIII. — Praha 1296. — Stran 1253. Cena váz. 150.— Kč. Pomalý postup unifikace vyžaduje vydávání zákonných textů platných v obou částech republiky. Čilý Kompas po krásném vydání trestního řádu, platného v zemích českých, vydal nyní péčí ministerských tajemníků dra Balcara a dra Nožičky také trestní řád platný na Slovensku. Kniha, jež jest velice objemná, obsahuje jednak základní zákon č. XXXIII:1896, dále pak všechna dodatná nařízení, výnosy, jakož i rozhodnutí jak předpřevratová, tak republikánská. V druhé části obsahuje pak různé dodatkové předpisy trestního řízení se týkající. Překladatel úřední překladatel Jan Pecháček. Kniha bude jistě nepostrádatelna všem soudcům, advokátům a pod. na Slo-

vensku. Kniha ovšem pro úplnost materie musí obsahovati i zákony republikánské, již v jiných sbírkách uveřejněné, jako zákon o podmíněném odsouzení a pod., čímž se obsah knihy zvětšuje. Kniha jest upravena vzorně, a bude jistě dobrou pomůckou. Při té příležitosti opětně zdůrazňujeme, že jest nezbytno provésti co nejdříve unifikaci práva, v níž se za 8 let republiky neučinilo téměř ničeho. Ani jeden z velkých oborů právních: práva občanského, trestního, trestního řádu, civilního řádu soudního a práva obchodního, nemluvě o jiných oborech právních, jako právu finančním, poplatkovému atd., nebyl upraven jednotně. Stále se činí přípravy, jež přes opačné úřední zprávy nepřekročily stadia prvotních kroků. Naši rozhodující činitelé zapomínají, že unifikace jest ze stanoviska státního, správního a politického, stejně jako právního důležitější, než dalekosáhlá reforma jednotlivých disciplin. Víme, že reforma práva jest těžká a nelze jí provésti rychle. Máme obavu, že reforma právě pro překážky, které se jí stavějí v cestu, bude trvati dlouhou dobu. Zřídili jsme si ministerstvo unifikační, nikoli reformátorské, a chápe-li se jeho činnost ať pro jeho úzce omezený obor působnosti, ať z důvodů jiných jinak než činnost unifikační, pak bylo ministerstvo to zřízeno nadarmo, a bylo by dobře z tohoto poznatku vyvoditi důsledky také formální. Reformovati zákonodárství patří přece i formálně do působnosti ministerstev odborných, jež znají dobře stinné stránky dosavadního stavu a mohou proto dobře reformy navrhovati. Voláme a opět zdůrazňujeme: Jest nutno v první řadě unifikovati, pak teprve reformovati. Neboť pak jest nebezpečí, že se nedočkáme ani unifikace, ani reformy. — Trestný poriadok, vydaný Kompasem, jest však za nynějšího stavu nutný, a pěknou úpravou se dobře doporučuje.

Vědecká Ročenka právnické fakulty Masarykovy university v Brně. (*L'annuaire scientifique de la fac. etc.*) IV. 1925, 8°, str. 134. Kč 20.—.

Ročenka brněnské právnické fakulty vychází tentokrát ve změněné formě, neboť vedle odborných článků českých (prof. Engliš, Krejčí, Loevenstein) přináší na prvním místě francouzsky psané práce prof. Weyra a Sedláčka. Z pera prof. dra D. Krejčího je připojeno pokračování dějin fakulty a statisticky založený přehled jejího rozvoje v prvním šestiletí trvání.

Důvody, jež vedly vydatelstvo k francouzské publikaci, objasňuje podrobně prof. Weyr v úvodu k své práci. Dají se vyjádřiti krátce tak, že čestí autoři mají světu co nového říci a volí tudíž k publikaci svých prací jazyk francouzský jako nástupce dřívější vědecké latiny. Jest vítati s povděkem tento, doufejme, trvalý podnik, pokoušející se konečně o odstranění oné izolace české vědy právní od světového fora, jejíž následky jsou jen ke škodě domácí literatury. Uvážíme-li však na druhé straně nepřilíš značnou produkci v odborné literatuře české, jež bude takto nutně ochuzována o tyto kvalitativně reprezentáční práce psané francouzsky, vtírá se nám myšlenka, že by potřebám české literatury právní mělo být učiněno zadost v obojím směru. Bylo by tudíž nejlepším rozřešením, kdyby fakulta vydávala ročenky dvě, českou a francouzskou, při čemž francouzská by byla úplným překladem české, pořízeným ovšem na útraty nakladatelství a ne snad odkázaným teprv na svépomoc samých autorů. Vedle vzpomenutého už důvodu prvního mluví pro toto řešení i důvod další, totiž jazyková stránka překladu, kterážto otázka bude u nás ještě dlouho problémem. Dokud u nás není dostatečně organisace kvalifikovaných překladatelských sil, byla by právě možnost přístupného srovnání obojího textu příležitostí k opravám a kritickému zhodnocení překladu ze strany všech našich odborníků příslušnou terminologii ovládajících.

I. »Prof. dr. Weyr: La théorie normative« (Ses bases et sa signification pour la jurisprudence). Svému výkladu normativní teorie pře-

desilá autor zmíněný úvod, v němž poukazuje na izolovanost dosavadní právní vědy, jež dosud vztahovala se k speciálním národním právním řádům a nedovedla se povznésti nad toto úzké stanovisko ani v t. zv. právní filosofii v podstatě jen kritisující obsah toho kterého právního řádu. Teprve formální filosofie jako nauka o poznávání práva vůbec podává možnost takové obecné disciplíny právní jako předpokladu chápání všech právních řádů vůbec. Tuto jednotnou metodologii práva chce podat normativní teorie. Hlavní její myšlenkou je noetický dualismus, jak jej vystihují brachylogicky Němci protivou »Sein-Sollen«, který proti existujícímu světu realit stává platnost ve světě norem. Ústředním pojmem stává se tak pojem povinnosti a tudíž vše, co není ve vztahu k tomuto pojmu, nutno jako metanormativní vyloučit z okruhu poznání právníckého právě tak jako fysika (v nejšířším sl. sm.) vyloučila z vědy všechny úvahy rázu metafysického. Tento noetický postoj aplikován na právo svojí důsledností umožňuje řešiti řadu problémů, jež byly s nezdarem projednávány panující právní teorií, jež docházela k nějakému řešení jen díky metodickému synekretismu. Autor ukazuje výsledky této kriticky očištné práce normativní teorie na několika typických problémech právní vědy. Je to předně pojem normy a jejích podstatných součástí, pojem práva a moci, zvláště aktuální to problém v německé teorii právní a s tím související dělení práva na veřejné a soukromé se všemi metajuristickými jeho důsledky. Dále je to pojem právního řádu a s tím související rozdíly, zdůrazňované panující naukou mezi právem positivním a přirozeným, proti čemuž staví normativní teorie poznatek o nutné logické jednotnosti právního řádu. Tím dospívá normativní teorie k hierarchickému pojetí právního řádu, jehož důsledkem je t. zv. konkretisace práva, jež postupuje od původní všeobecné normy k normám stále speciálnější. Toto dynamické pojetí práva zahrnuje v sobě rozdíl činěný dosud mezi právem procesním a hmotným. Za třetí je to problém suverenity, jež v pojetí normativním neznamená nic než neodvislost a jednotnost určitého právního řádu. Autor rýsuje důsledky toho pro teorii práva mezinárodního, poukazuje na dvojí možné řešení logicky stejně bezvadné a dává celkem přednost primátu práva vnitrostátního, ježto stav tento odpovídá právníckým skutečnostem dnešních poměrů. Konečně je to problém vládních aktů a lišení zdůrazňovaného panující teorií mezi akty konstitučními a deklaratorními a problém právní moci, na jejichž jasné řešení s hlediska normativního ukazuje právě neobyčejnou hodnotu této teorie pro prakti vědeckou, již marně snaží se přezíratí její protivníci. — Seznam hlavních prací normativní teorií budoucích doplňuje tento výstižný přehled nového směru metodologického. Lze jen litovat, že česká literatura ztrácí takto jediný stručný a při tom vše podstatné obsahující nástin hlavních problémů právní teorie.

II. »Prof. dr. J. Sedláček: Résumé du problème de la règle de droit, notamment du contrat.« Autor vychází při řešení daného problému právní normy vůbec a smlouvy zvláště ze základní otázky: »Jak poznáváme právní normu?« stavě se tak na půdu právní teorie Kelsen-Weyrovy. Předem konstatuje, že díky vrozenému anthropocentrismu lidskému, jež v právní teorii vzala za svůj podklad škola přirozenoprávní, dostal se do popředí úvah právníckých problém smlouvy, což sice je historický vysvětlitelno, ale nikoliv logicky omluvitelno. Od té doby všechny právní konstrukce smlouvy za základ její moci považují slib vzájemného plnění obou stran, tedy v podstatě kladou důraz na subjektivní prvek. Proti této formulaci nutno zdůraznití stanovisko objektivně právní, a to tím, že vyjde se při konstrukci smlouvy od platného právního řádu, čímž od psychologismu formulace prvé dospíváme k pojetí logicko-formálnímu. Je tedy problém, jak od pojmu normy lze dostatí se k pojmu smlouvy. Za tím účelem

ujasňuje si autor, co je to norma, rozlišuje ji postupně od rozmanitých forem úsudku existenčního a soudů hodnotícího, a dochází takto k pojetí normy jako úsudku povinnostního, nezávislého na čase a prostoru a vykazujícího tři podstatné prvky, totiž »povinnost« jako předmět normy vedle subjektu a objektu povinnostního. Zkoumá dále souvislost úsudku existenčního a normativního vycházející od subjektivní povinnosti v normě obsažené a konstatuje proti formální různosti souvislost obsahu obou úsudků, jež mají se k sobě v poměru prostředku a účelu. Proti formálně-teoretické nepřeklenutelnosti světa existence a světa norem dána je tudíž prakticky jejich souvislost obsahem norem, jichž částí umožňující nám promítati subjekty a objekty povinnosti do světa existence zveme normativními resp. právními skutečnostmi, jež jsou dány nutně teleologicky. Právní normou je ona norma, jež za subjekt normový má stát; jejich souhrn je právní řád. Svůj obsah určuje norma sama, nebo nečiní-li tak, může jakožto norma nadřazená povolati k tomu účelu normu sobě podřazenou stanovíc při tom podmínky platnosti delegované normy. Toto pojetí hierarchické stupňovitosti právního řádu — známé v normativní teorii jako pojetí dynamické oproti statickému — umožňuje autoru chápati smlouvu jako normu individuální, plynoucí z autonomie přiznané lidem právním řádem pro obor t. zv. práva občanského a navazující tak na normy vyšší, kterážto souvislost zaručuje objektivní chápání smlouvy na podkladě právního řádu. Teprve na tomto podkladě řeší se uspokojivě problém smluvní kausy, problém t. zv. clausula rebus sic stantibus (právě tak jako pojem »Zuwendung« a problém »iusta causa«).

Tato studie, v níž autor upustil od citace obsáhlé literatury k předmětu tomuto se vztahující, jež by nutně přerušovala logický postup práce myšlené spíše jako úvaha informativní, je významným příspěvkem k problémům normativní teorie, z nichž některé řeší zcela novým způsobem, na jiné aspoň upozorňuje. Z obecných otázek právně-teoretických je tu rozřešen důležitý problém obsahu normy a jeho poměru k existenčnímu soudu stejného obsahu, čímž zodpověděna je otázka po poměru práva a hospodářství, nadhozená Stammlerem, který ve »Wirtschaft und Recht« považuje právo za formu a hospodářství za obsah tuto formu vyplňující. Myšlenku o teleologicky daném obsahu normy, Sedláčkem tu důsledně propracovanou lze sice najíti už u Kelsena (srov. jeho »Hauptprobleme« v 3. kap. str. 64 a zvláště jasně str. 69: »Denn der Inhalt des Sollens ist eben der Zweck«), avšak Kelsen sleduje tu výhradně »rein formal logische Betrachtung der Norm«, takže nemohl tu zhodnotiti důsledky plynoucí »aus materiell-normativen Problemstellung«, zvláště ne pro problém interpretace norem, ježž především měl na mysli Sedláček. Vedle rozřešení speciálně civilistických problémů (konstrukce smlouvy, pojem kausy, otázka »clausulae rebus s. st.«) upozornil zde autor ještě na jeden obecně důležitý problém, totiž na otázku poměru mezi normou a hodnotným úsudkem. Vycházejce zřejmě z Husserlovy formulace (v »Logische Untersuchungen«) nepovažuje Sedláček každý úsudek o tom, co má býti za normu, nýbrž liší tu mezi hodnotícím úsudkem [Werturteil, »jugement attributif d'une valeur« (?)] a normou. Rozdil ilustruje mimo jiné i vhodným příkladem principu hospodárnosti (v překladě přeloženo nesprávně »principe de l'économie des moyens« místo speciálně užívaného termínu ve francouzské literatuře »principe hédonistique« — srov. na př. Dietzel »Theoretische Sozialökonomik« v § 5), dle něhož jsou možny hodnotné úsudky hospodářské, jež přece nelze uznati za normy přes stejný gramatický tvar.

III. »Prof. dr. K. Engliš: Výdaje řádné a mimořádné.« Prof. Engliš vybral si za předmět své teoretické úvolny neobyčejně aktuální problém finanční, praktický pro každé státní hospodářství. Navazuje tu

na rozlišování finanční vědy mezi řádnými a mimořádnými příjmy, jež je problémem teoreticky neobyčejně sporným, ač prakticky jedná se vlastně jen o oprávněnost veřejného úvěru. Literární dogmatika zdůrazňuje primérnost tohoto rozlišení, hlavně u výdajů aplikujíc na příjmy kriterium tu přijaté buď povšechně anebo volí pro lišící příjmů princip jiný. Autor rozeznává pět principů rozlišovacích, jež charakterisuje a kritisuje s obvyklou svojí jasností a zhuštěností stylistickou takto: 1. Zásada periodicity (Schäffle, Schanz, Jéze) charakterisuje všechny periodické výdaje jako řádné. Tento princip je přijat většinou finančních teoretiků (hlásí se k němu v podstatě i Engliš), sporným však je, nač vztáhnouti periodicitu věcně, zda na výdaje speciální, či na celý budžet. 2. Zásada poměru k finančnímu plánu (Seidler, Heckel), dle níž řádnými jsou výdaje ve finančním plánu předvídané. Ježto však finanční plán se nekryje zřejmě s rozpočtem, je dělení na tomto podkladě mlhavé. 3. Zásada materiálního kritéria (Willgren), proti předchozímu formálnímu vztahuje řádné výdaje k normálnímu chodu státních výdajových účelů. Za rámcem normálních státních potřeb jsou výdaje mimořádné, čímž z řádných výdajů vypadnou výnosová kapitálová uložení, jež působí právě rozpaky přívržencům principu periodicity. 4. Princip soukromohospodářský se zásadou majetkové rovnováhy ve státním hospodářství (Wagner). Výdaje řádné dle něho jsou ty, jež vztahují se na nutně se opakující státní úkony ve finanční periodě, mimořádné ty, jež běžnou periodu přesahují. Hodí se sice dobře na státní podniky, ale musí fingovat některé státní zařízení, jako »kapitál imaterielní«. 5. Princip formálně právní (Wagner) za řádné výdaje uznává ty, jež byly parlamentem schváleny jednou pro vždy na rozdíl od výdajů proměnlivě stanovených a tudíž mimořádných. O tomto lišení konstatuje Engliš, že je objektivně hospodářsky irrelevantní právě tak jako předchozí, takže lišení redukuje se mu podstatně jen dle tří principů. Spornost těchto vidí autor v jejich snaze po důsledně stejném lišení příjmů i výdajů, ač vlastně jde jen o výdaje. Z toho plyne mu požadavek odlišiti od veřejných výdajů státních soukromé státní hospodářství, takže sporný problém zužuje se na vlastní státní výdaje a příjmy. Englišovi jeví se však problém ještě užším, protože jde v podstatě o otázku, které výdaje smějí býti hrazeny úvěrem. Tuto pak řeší princip periodicity jednoznačně, uznáme-li za periodu i dobu delší než roční perioda finanční, opakuje-li se jen vydání pravidelně. (Př.: Jedno vydání za 100 let na státní budovu, při sto státních budovách celkem je vydáním nutně periodickým a tudíž řádným.) Svoji úvahu, v níž postupným vylučováním sporných momentů dochází k bezvadnému řešení tohoto finančně-vědeckého problému, končí autor závěrem, že jest otázkou konkrétního stavu státního hospodářství, má-li mimořádný výdaj býti kryt půjčkou či zvýšením daní.

IV. »Prof. dr. D. Krejčí: Pojem a význam populace. Přehled hlavních problémů populačních.« Populaci (proti pouhému »obyvatelstvu«) definuje autor jako obyvatelstvo větších územních celků v jeho sociálních a politických vztazích k svému území. Jeho význam lze posuzovati po stránce hospodářské, sociální a národnostní (zde v dvojím směru, kulturním a mocenském). Vědu národohospodářskou zajímá obyvatelstvo po jeho stránce výrobní (aktivní) a spotřební (pasivní) stejně jako po stránce sociální, neboť majetkově slabším musí býti uvnitř národního hospodářství zajištěno jejich životní minimum. Populace po stránce národnostní je základem jeho tužeb politických (samostatnost!), hmotných (blahobyť!) i kulturních. S hlediska teoretického pozorována, dává populace podnět ke zkoumání jednotlivých význačných zjevů, mluvíme tu o problémech populačních. Proti stanovisku teoretickému stojí tu však snahy rozmanitě se křížící a usilující činně zasáhnouti do populačního hnutí. Proti teorii stojí takto

populační politika, beroucí z teoreticky pozorovaného sledu příčin a účinků své zbraně, jež určitými prostředky chtějí dosáti jistých účelů. Takto je dána dvojí řada populačních a populačně politických problémů, z nichž nejdůležitější seskupuje autor v sedm hlavních. Je to postupně otázka přelidnění, ubývající porodnosti, otázka vystěhovalecká, otázka kolonisace vnější i vnitřní, problém vyliďňování venkova a otázka městské krise bytové. — Přítomná úvaha myšlená jako úvod k větší práci, podává stručný, ale výstižný povšechný rozhled v populačních otázkách, jež jsou dnes předmětem literatury téměř už nepřehledné.

V. »Prof. dr. J. Loewenstein: Zdatnost poplatná.« Autor sleduje v této práci cíl dojiti konečného ujasnění v otázce, v literatuře diskutované sice velmi často, ale s výsledkem nepatrným. Příčinu toho objasnil autor svými dřívějšími finančně teoretickými úvahami, na jejichž podkladě právem může konstatovati, že finanční věda neměla dosud vrchního pojmu, zaručujícího nutnou jednotnost jejich poznatků, čehož důsledky jevíly se neblaze jak při konstrukci jednotlivých pojmů, tak i při vyvozování finančně-politických důsledků z jejich postulátů. Pojem poplatné zdatnosti nezůstal ušetřen v obojím tomto směru škodlivých následků teoretické neujasněnosti v základních pojmech. Přispívalo k tomu zejména, že dlouho před tím než byl učiněn pokus o logické stanovení obsahu tohoto pojmu, byl historicky už aplikován různými zákonodárstvími, počínaje od doby nejstarší (Solon, Florencie, doba Lutherova, Ženeva atd. — rovněž narážky u spisovatelů jako Clock, Smith, Rousseau a j.). Bodinus (1577) zachovává si primát prvního užití příslušného termínu pro účely vědecké. Loewenstein sleduje tu podrobně všechny pokusy v literatuře postupně se tímto problémem více a více zabývající, jak spisovatelé pokoušejí se odůvodnit postulát zdatnosti postulátem vyšším, aniž ovšem došli kdy k postulátu konečnému. Od Hobbesa k Montesquieuvovi řadí se zástupci teorie prospěchové (ekvivalenční), později assekurační. Požadavek spravedlnosti a stejnoměrnosti daně vede konečně k teorii kapacitní jako odůvodnění postulátu daňové schopnosti. Postulát tento finanční vědou všeobecně hned přijatý nečinil však konec sporům mezi zásadou daňové proportionality a progresí, ač z něho vycházely obě dvě. Jedině teorie hraničního užitku (Sax, Mayer, Pierson, Allix, Ricca-Salerno) dovedla z postulátu zdatnosti vyvodit důsledně princip daňové progresí, ale postrádaje právě tak jako ostatní teorie vrchního jednotlicího pojmu nedovedla vykážati tomuto principu příslušné místo ve finanční vědě. — Hledisko autorovo k problému je určeno jeho vrchním pojmem finanční vědy, k němuž došel od kritiky Englišova originárního objektivního postulátu. Na rozdíl od Englišova formuluje Loewenstein tento jako postulát minima zla, čímž výhodněji bylo ma umožněno konstruovati vrchní pojem finanční vědy, jímž je postulát relativně nutného minima zatížení celku i jednotlivce. Na podkladě svých teoretických prací o subjektivní hodnotě hospodářské spojuje pak výsledky těchto úvah s poznatky předchozími a dochází k logicky bezvadnému řešení sporného problému zdatnosti. Sorites myšlenkového postupu je tento: Ježto zatížení celku má být relativně minimální, platí totéž i pro jednotku poplatnou. Mají-li být všechny jednotky relativně minimálně zatíženy, musí být zatíženy všechny subjektivně rovně. Subjektivně rovné zatížení (rovné oběti) je pak zatížením dle zdatnosti poplatné a vyžaduje progresivní sazby (str. 100). Toto důsledně vybudované řešení dovoluje autoru hladce odmítnouti námitky uváděné jak proti zdatnosti tak zvlášť proti progresi a aplikovati je na různé druhy daní. Překvapujícím, ale zcela logickým je jeho požadavek provedení progresí i při poplatcích, jež by se objektivně odstupňovaly v opačném poměru k obecné důležitosti prospěchů, jež se za ně vykupují. S tohoto hlediska uznává

autor správným jen pojem zdatnosti poplatné proti užšímu pojmu schopnosti daňové. — Přítomná práce, jejíž hlavní myšlenky tu uvedeny, je založena na téměř vyčerpávající znalosti rozsáhlé odborné literatury. Že všechnu tu nakupenou různorodou materii podařilo se autoru zvládnouti, jest důsledkem jeho jasného východiska noetického ve finanční vědě.

V. V.

O zvláštním vodném ve Velké Praze pojednává brožurka »Pravidla o vybírání obecních dávek a poplatků ve Velké Praze«. Publikace tato vydána byla 1925 nákladem hlav. města Prahy. Právním podkladem je usnesení ústředního zastupitelstva sjednocené obce pražské ze dne 3. listopadu 1924, potvrzené výnosem ministerstva financí ze dne 21. ledna 1925 č. 2379. Dávka zvaná zvláštní vodné (na rozdíl od všeobecného vodného, jež je započteno do obecních přírážek) vybírá se v Praze od 1. ledna 1925 do 31. prosince 1928; vybírá se dle spotřeby vody v domě a rozvrhuje se na nájemníky dle číste, bez ohledu na to, kolik vody spotřebují. »Pravidla« obsahují ustanovení (§ 3 B, č. 5—6), kdy může býti nájemníkovi povolen zvláštní vodoměr pro zjištění skutečné spotřeby vody v najatých místnostech a k určení vodného. — Tato brožurka, obsahující pojednání i o jiných obecních dávkách, je důležitá zejména v dnešní době, kdy řada nájemních sporů nebo sporů z nájemního poměru prýstících zaneprazdňuje soudy ve Velké Praze. Brožurku možno tedy všem výkonným právníkům vřele doporučiti.

Dr. M. Jirásek.

Příručka k živnostenskému řádu a zákonům s ním souvisejících. Sepsal dr. Em. Soukop. Brno 1926. Nákladem českého odboru zemské rady živnostenské v Brně. — 8. — Stran 324. — Cena 16— Kč. — Výklad práva živnostenského bude vždy vděčným předmětem pro autory. Neboť mají příležitost promlouvat širokému kruhu občanstva, jež neustále přichází do styku s předpisy živnostenskými různého druhu. V tomto oboru máme několik příruček, jež slohem plynulým a pro neprávnicka srozumitelným vykládají naše ustanovení živnostenská. Z nich kniha dra Soukopa jest jednou z nejlepších. Autor jednak měl na mysli probrati soustavně živnostenský řád do podrobnosti, jednak heslovitě dorostu ukázati hlavní zásady předpisů. To podařilo se mu sloučiti velice šťastně typografickou úpravou knihy, aniž by celek byl rušen. Tato formální stránka zdá se na první pohled zbytečnou, avšak pro praxi jest velice důležitá, neboť nepravník zapamatuje si spíše jednotlivá hesla, než aby sledoval autora v jeho právnických výkladech. Jmenovitě k účelům pedagogickým tento postup se hodí velice dobře, a nemýlíme-li se, sleduje kniha dra Soukopa také cíle tyto. V jeho publikaci jest vzat zřetel na všechny nejnovější změny živnostenského práva, a systematickou jinač sleduje živnostenský řád. Kniha jest doplněna jednoduchými vzorci podání ve věcech živnostenských, jakož i stručnými výklady o ochraně průmyslového vlastnictví (patenty, vzorky a známky). Kniha se nám zamlouvá svojí jasnou dikcí, přehledností a praktičností. dnk.

Stiepels deutscher Juristenkalender 1926. Vázaný v pevné vazbě Kč 26—. — Stejně jako ročníky předešlé zachovává osvědčený již systém, hledící vyhovovati především praxi. Obsahuje osobní přehled všech ministerstev, soudních úřadů, politických, finančních úředníků, jakož i rozdělení agendy u jednotlivých úřadů v celé republice. Dále knížka má seznam advokátů a notářů podle jednotlivých komor a sídel. Kalendář uzavírají tarify advokátní a notářské. Kniha jest informativním přehledem úředníků a osob činných jinak v právní organizaci státu. Postrádáme pouze úředníky činné v sociálním pojištění, jakož i v Nejvyšším účetním kontrolním úřadě. dnk.

Prof. dr. Josef Gruber. **Sociální ústav Československé republiky** památce svého předsedy, nákladem téhož ústavu, v Praze, 1925, 80. stran 40.

Sociální ústav vydal pamětní spisek prof. dra Grubera, v němž pojednává prof. dr. Josef Macek o jeho životě a vědecké činnosti, dr. Evžen Štern o práci jeho jako ministra sociální péče. Dr. B. Živanský vzpomíná na působení Gruberovo v obchodní a živnostenské komoře pražské a dr. J. Janko píše o práci zesnulého na poli statistiky. Ku konci připojena jest bibliografie vědeckých a literárních prací Gruberových. Dr. Jindřich.

Grundprobleme der Sozialversicherung, vydal Mezinárodní úřad práce v Ženevě, 1925, 8°, stran 160, cena není označena. — Kniha tato jest rukověť sociálního pojištění a seznamuje čtenáře s hlavními zásadami jeho, poukazujíc vždy na praktické výsledky, docílené v jednotlivých státech. Pojednává podrobně o rozsahu sociálního pojištění o jeho pojistných plněních a dávkách, jakož i o prostředcích a systémech úhradových. Zmínuje se o nositelích pojištění a o jejich organizaci. Kniha obsahuje také přehlednou tabulku o tom, kdy v kterém státě jednotlivé druhy sociálního pojištění vznikly. Dr. Jindřich.

Modráček-Dr. Štern-Koudelka: Na cestě k hospodářské demokracii, publikace Sociálního ústavu č. 20, nákladem Masarykovy sociologické společnosti v Praze, 1926, 8°, stran 32, cena 5 Kč. — Senátor František Modráček pojednává v úvodu o významu účasti dělnictva na zisku a podílu ve správě podniku. Skutečnosti ty povznášejí dělníka z obyčejného námezdníctví, poskytují mu možnost kontroly podniku a učí jej realističtěji nazírat na hospodářské poměry a sociální život vůbec tím, že jej uvádějí v souvislost s hospodářským životem, s nímž podnik a jeho bilance souvisejí.

Dr. Evžen Štern v práci »Sociální podnikatel« ukazuje na živém dokladu pokročilého švýcarského průmyslníka Th. Toblera, jak docházejí i v kruzích zaměstnavatelských porozumění snahy sociálně-politické a jsou uskutečňovány často bez zákonného donucení, dobrovolně. Tobler zavedl osmihodinovou pracovní dobu, poskytuje svým zaměstnancům podíl na zisku, ustanovil ve svém závodě t. zv. »sociálního sekretáře« a volený závodní výbor, stará se o invalidní a starobní pojištění dělnictva i o zdraví zaměstnanců. Závody jeho při tom prospívají a soutěží překonávají jiné podniky, sociálně méně pokročilé.

Redaktor Jaroslav Koudelka v druhé stati knížky podává vylíčení anglického hnutí o demokracii v průmyslu: Company partnership a profit sharing v Anglii. Autor vylíčuje stručně mravní i historické základy hnutí, podstatu jeho dnešních snah a způsob, jakým se osvědčuje i při tom, že je cele založeno na dobré vůli podnikatelů a agilitě propagatorů z kruhů sociálně-politických. Dr. Jindřich.

JUDr. Alois J. Jindřich: Nemocenské, invalidní a starobní pojištění osob nesamostatně výdělečně činných v cizině a u nás, knihovny »Sociální Služby« svazek 3., nákladem »Sociální Služby« v Praze—Karlíně, 1926, stran 104, cena 10 Kč. — Kniha tato obsahuje dvě části: část všeobecnou a část zvláštní. V části všeobecné pojednává se především o hlavních zásadách sociální politiky se zřetelem k otázce dělnické, potom přechází se k vylíčení historického vývoje pojištění vůbec a sociálního pojištění zvláště. Následuje pak stručný přehled platného sociálně pojišťovacího zákonodárství v cizině. V této části probrány jsou též hlavní zásady sociálního pojištění vůbec a speciálně našeho zákona o sociálním pojištění.

V části zvláštní pojednává se zevrubně o předpisech zákona ze dne 9. října 1924, čís. 221 Sb. z. a n., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Zákon ten probrán jest tím způsobem, že upouští se úplně od citace zákonné podle paragrafů, ale shrnuje se volnou formou důležitá ustanovení zákona pod statě případně označené. Tímto postupem stává se spisek přístupný a snadno srozumitelný i nejširším vrstvám lidovým. Mohou tudíž všichni i ne-

odborníci se informovati snadno o ustanoveních zákona, který má pro náš veřejný život tak velikou důležitost.

Autor trefně doprovází svoji knížku, ježto v úvodu výstižně uvádí účele, pro které byla sepsána a veřejnosti odevzdána. V úvodu totiž se praví, že spisek tento má být praktickou příručkou pro všechny, kdož zajímají se o sociální pojištění a má být také pomůckou pro kursy sociálně-pojišťovací, pořádané při československých obchodních akademiích, že však nemá být celým svým obsahem předmětem závěrečných zkoušek, nýbrž jen svými nejdůležitějšími partiemi.

Pevně lze tudíž doufati, že tato knížka splní účele, pro něž jest určena jakož i vykoná úkoly, jež jsou na ni kladeny. Dr. Sch.

Věstník ministerských úředníků konceptní služby počal vycházeti minulého roku v říjnu v Praze. Jeho dosud vyšla tři čísla mile překvapují, že nechce být pouhým časopisem stavovským, nýbrž že chce zcela přesnou a vědeckou cestou řešiti důležité otázky stavu úřednického. Tak ihned v prvním čísle přimel článek univ. prof. Weyra, »Státní úředník dnes a kdysi« a v čísle druhém od sekč. šefa Dr. Em. Kusého-Důbrava »Z variací o tématu úřednickém« a Dr. Jaroslava Podobského »Naléhavá otázka státního pensijního pojištění. Samozřejmě nelze nezpomenouti i dobrých, třeba drobných poznámek Dr. Bronislava Wellka »Jak kontrolovat a hodnotit práci kvalifikovanou« a pěkných přehledů po časopisech. Bylo by si jen přát aby věstník vycházel co nejpravidelněji. Č a.

Prof. Dr. Kadlec, Přehled ústavních dějin Moravy. — Praha. S. Čs. P. Všeřd, 1926, 8°, str. 100. Knihovny »Všeřdu« sv. 11. (?). — Univ. prof. Kadlec skoro před dvaceti léty uveřejnil poprvé soustavně přehledy ústavních dějin moravských. Roku 1907 vyšla první část do r. 1628 v »Moravské Čitance« a roku následujícího 1908 pak v Časopisu Matice Moravské dokončení až do r. 1848. Z Moravské Čitanky pořídil sice si autor zvláštní výtisk, který je však nyní skutečnou knihovnickou raritou a poněvadž zatím toto dílo také již zmizelo z knihkupeckého trhu, dávno nejen z kruhů studentských, nýbrž i z řad historiků ozývala se přání po novém vydání těchto přehledů. Toto přání nyní se tedy uskutečnilo. Prof. Kadlec vydal své obě dřívější práce znovu v knihovně Všeřdu (upozorňují, že není to její svazek 11., protože tímto číslem tuším bylo označeno poslední dílo Grubrovo), ale jak ani u práce Kadlcovy nemůže být, doplnil je proti původnímu znění a značně upravil. Kadlec již delší dobu přednáší na pražské fakultě právnické právní dějiny moravské a tyto své výklady promítl také do nového vydání »Přehledu«. Tím podává nám práci v podstatě novou a nehledíme-li k dřívějším článkům jeho, tudíž i jedinečnou o právních dějinách moravských.

Celou látku rozvrhuje kromě úvodu na tři období. Počíná dobou nejstarší od pádu říše velko-moravské až do konce stol. 12., t. j. do doby, kdy Morava teritoriálně se soustředila a jako jednotné markrabství pod vládou českého panovníka. Následující dobu rozšiřuje až do Obnoveného zřízení zemského 1628, v níž Morava dosahuje postavení předního údu mezi zeměmi české koruny a rovněž i její stavové vydobývají si samostatného postavení proti stavům českým. Teprve třetí doba je charakterisována poklesem moci stavovské a vzrůstem absolutismu panovnického. V líčení těchto period zahrnul pak autor jednotlivé paragrafy o trůnním právu, moci panovnické, obyvatelstvu, pramenech atd. a konečně připojil také přehled literatury právních dějin moravských. Přehledným učením látky kniha velmi získává a bude tudíž velmi vyhledávanou pomůckou jak při studiu, tak kterémkoliv poučení o ústavním vývoji Moravy. Č a.